Passatges i passos coberts de Ciutat Vella, Barcelona

08001, Barcelona

Ciutat Vella és un districte situat al cor de Barcelona que **emmarca la història de l'antiga ciutat emmurallada** fins al 1859 i, actualment, està envoltat per l'Eixample de Cerdà, el port, les platges i el mar. Aquest districte es troba al sud-est de la ciutat de Barcelona.

Les propostes han d'**analitzar els espais definits per passatges i passos coberts**, amb l'objectiu d'**identificar aquells que actualment es troben en una situació de degradació** a causa d'usos secundaris i marginals. Malgrat que es troben al centre de la ciutat, molts d'aquests espais han esdevingut racons abandonats, poc accessibles i mancats de salubritat i seguretat, sobretot, durant la nit.

A través del **disseny d'elements i altres estratègies**, les propostes han de millorar l'espai físic, així com promoure nous usos que millorin les dinàmiques actuals. Per **passatges** entenem els **corredors estrets entre dos carrers** que sovint tenen un fort caràcter comercial, però també poden ser espais buits o residuals. En canvi, els **passos coberts** són el resultat de **la construcció d'edificis per sobre del carrer,** la qual cosa limita la percepció de l'espai públic.

A Ciutat Vella hi ha diversos **tipus de passatges:** alguns són camins que han quedat **interromputs** (c. del Malnom), d'altres s'han utilitzat per a **diferents negocis** (passatge del Crèdit, passatge del Rellotge), n'hi ha de relacionats amb la **indústria i el transport de mercaderies** (ptge. Sert, c. de Sant Vicenç, c. Tallers, ptge. Bernardí Martorell).

Alguns dels passatges i passos coberts que trobem al districte es localitzen al **barri del Raval**, antiga **nova ciutat** que, al passat, quedava entre la primera i la segona muralla. Per aquest motiu s'hi van instal·lar la majoria de les **cases fàbrica** i el barri es va anar convertint en una **zona de creixement**, en què es van crear diferents passatges i passos coberts.

Un cas diferent és el del barri de la **Barceloneta**, que **es va dissenyar** de manera integral **el 1718**, **seguint una trama urbana regular** per acollir la població desplaçada a causa de la construcció de la Ciutadella. Més endavant, es va plantejar la **construcció de passos coberts** al carrer Almirall Cervera. Aquestes estructures, **més modernes** que les de la resta dels barris del districte, **van ser aixecades entre el 1950 i el 1970**, la qual cosa els atorga **característiques físiques diferents** de les d'altres passatges i passos coberts de la zona.

L'àrea del projecte no està definida específicament, perquè un dels objectius del concurs és **detectar els espais amb més necessitat d'intervenció.**

Les propostes han de contribuir a millorar **l'espai públic transformant les realitats actuals inadequades a altres de futures** tenint en compte l'alta densitat de la zona i el fort llegat històric del districte de Ciutat Vella.

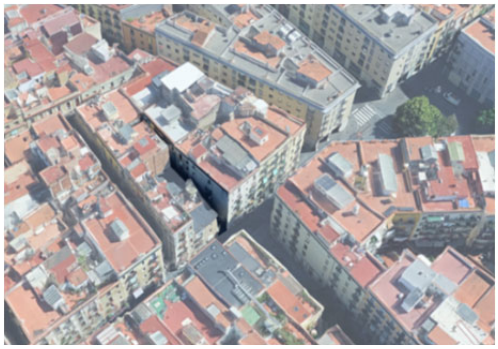

Figura 1 i 2: Vista aèria i terrestre al carrer del Malnom Font: Google Earth

Aproximació al lloc:

• **Zona d'estudi:** Districte de Ciutat Vella.

• **Espais d'intervenció:** Passos coberts, passatges o racons. Les propostes han de treballar sobre **espais puntuals** —passos coberts i passatges—, però han de ser conscients de l'impacte que tindran en el seu **entorn urbà**. Així mateix, poden aprofitar els espais adjacents per potenciar el projecte.

Dades clau de l'àrea d'estudi:

• **Població:** 111.262 habitants, en comparació dels 1,6 milions habitants a Barcelona.

• **Densitat:** 25.689 persones/km^2, en comparació de les 16.339 persones/km^2 de mitjana a Barcelona.

• **Renda mitjana per persona:** 12.832 €, en comparació dels 16.750 € a Barcelona.

• **Diversitat social:** El 54% de població estrangera, en comparació del 13,8% de mitjana a Barcelona.

Àrees prioritàries i principals objectius:

El projecte ha d'incloure propostes centrades en els aspectes següents:

• **Millorar la connexió i la visibilitat** d'aquests espais per dotar-los d'activitat.

• **Crear espais públics salubres i segurs** que, alhora, millorin l'eficiència energètica i la ventilació del teixit urbà.

• **Mantenir i reivindicar el passat històric** de Ciutat Vella.

• Buscar noves solucions per **integrar espais verds, permeables i sostenibles.**

Figura 3. Vista aèria de l'emplaçament d'estudi Font: Google Earth

Figura 4. Vista aèria detall del teixit de Ciutat Vella. Font: Google Earth

Evolució històrica

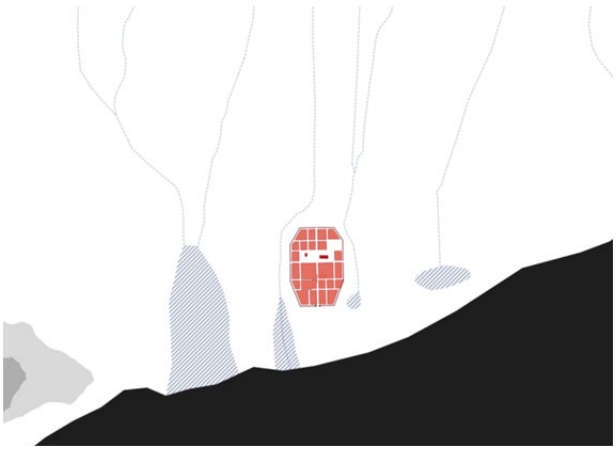
Per entendre el passat de Ciutat Vella, és essencial conèixer les diferents etapes i transformacions que l'han portat a la situació actual.

Comencem amb la muralla romana de la Barcelona antiga, Bàrcino. El segle I a. C. es va fundar la ciutat i s'hi va construir la primera muralla, que es va anar ampliant els segles següents.

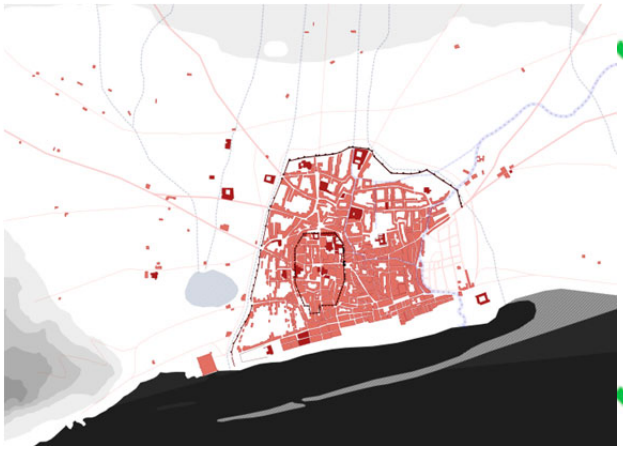
Més endavant, gràcies al creixement comercial i demogràfic de Barcelona, va sorgir la **primera expansió medieval** el segle XIII, quan se'n van ampliar les muralles. En aquesta etapa, la riera de la Rambla es va convertir en un límit natural i a la zona del Rec Comtal encara no es va construir muralla.

Poc després, el creixement urbà va continuar i va donar lloc a **la segona expansió medieval** el segle XIV, en què es va estendre la muralla per abastar noves zones, com el Raval. És per això que, tot i ser un barri de Ciutat Vella, se'n diu de la ciutat nova de l'antiga ciutat.

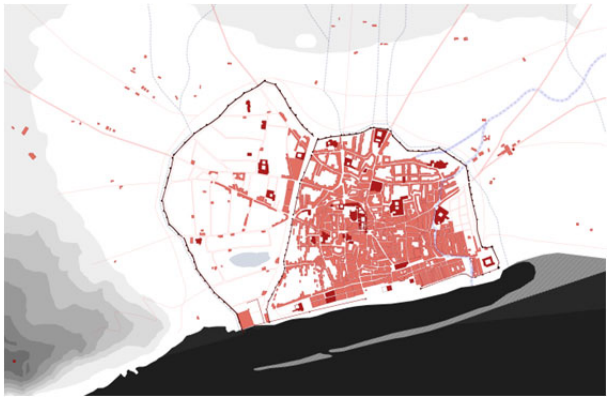
Finalment, el segle XIX, les muralles medievals, que limitaven el creixement urbà, van ser demolides. Això va permetre la construcció de l'**Eixample de Cerdà**, que va deixar el cor de Barcelona com el districte de Ciutat Vella.

Plànol de Barcelona any 14 a. C.

Plànol de Barcelona any 1300.

Plànol de Barcelona any 1400.

Plànol de Barcelona any 1920.

Figura 5. Expansió de Ciutat Vella Font: Museu d'Història de Barcelona

El **Pla de Cerdà** respon i dona solució a grans necessitats que tenia la ciutat, no només pel que fa a més espai per al creixement urbà, sinó també a les males condicions de vida dins de la ciutat emmurallada, incloent-hi problemes de salubritat.

Des d'aquell moment, les múltiples propostes de reforma en aquest districte han estat molt variades, algunes de caràcter haussmanià i d'altres de tipus regeneracionista o conservacionista. Entre aquestes reformes, es preveia tant la modificació de la trama urbana per obrir **noves vies de circulació rectilínies** —com la **Via Laietana**—, com la **reconstrucció d'edificis** i la **creació de nous espais que imiten la trama medieval** —com en el cas de la **plaça Sant Felip Neri**.

Més recentment, les reformes i les intervencions urbanes —sota les ordenances del **PERI del Raval**— han treballat amb l'esponjament de la trama urbana amb **nous equipaments** o la creació de places en llocs estratègics: un reflex en són la construcció del **MACBA** i els espais oberts adjacents, i també l'obertura de la **Rambla del Raval**.

Com podeu veure, hi ha moltes maneres d'intervenir en un espai urbà històric. Actualment, algunes de les intervencions que s'han fet a Ciutat Vella —com la reforma de **les Rambles**— s'estan fent sota el **Pla de Barris**, un programa ambiciós que busca atendre tant necessitats urbanes com socials i econòmiques.

Pel que fa a l'urbanisme, les reformes urbanes al districte s'han centrat en la **creació de nous equipaments, places i espais verds públics**; la intervenció i ampliació dels espais per a vianants, així com el foment de la mobilitat sostenible; la restauració d'edificis patrimonials i la millora de les infraestructures de sanejament i il·luminació per aconseguir **espais més salubres i segurs.**

Figura 6. Plànol de Barcelona i rodalies. Font: Arxiu històric de Barcelona

Students Reinventing Cities

Descripció de l'espai urbà

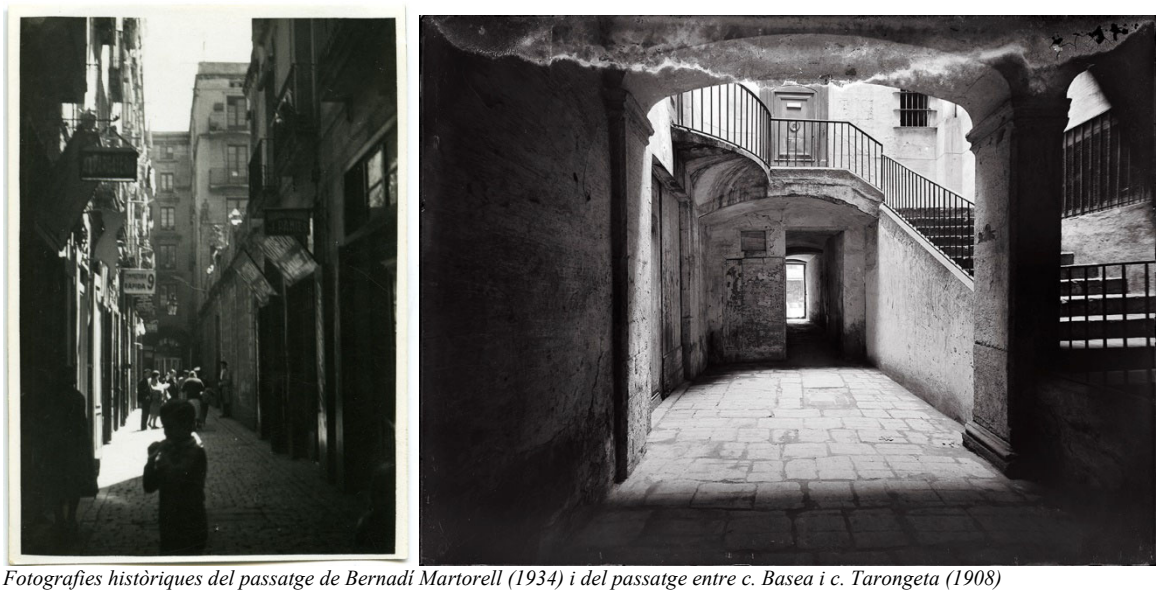
La morfologia del districte respon al **procés històric** d'una ciutat que ja ha complert dos mil anys. I això es reflecteix en una trama urbana amb **carrers estrets, discontinuïtats, interseccions de tota mena, espais residuals, places irregulars…**

Amb les normatives urbanes actuals, la majoria dels carrers i espais del districte de Ciutat Vella no serien ni tan sols imaginables. Tot i això, molts d'aquests espais i places són racons que ens agrada recórrer, que ens **expliquen històries del passat** i que ens meravellen per la seva arquitectura.

Aquest concurs cerca recollir idees per **millorar la situació** d'aquests espais. Per això és imprescindible saber valorar les virtuts d'aquest espai urbà, però també **reconèixer els espais més complexos i problemàtics:** atzucacs, cantonades, passos coberts, porxos…

La tipologia estreta i irregular dels carrers genera espais molt ombrívols, amb racons, cantonades i espais urbans que poden resultar poc segurs o on s'acumula brutícia.

Aquest concurs busca donar sortida i buscar alternatives de millora urbana a través de la **intervenció als passos coberts i passatges.**

Fotografies històriques del passatge de Bernadí Martorell (1934) i del passatge entre c. Basea i c. Tarongeta (1908)

Fotografies dels carrers dels Pescadors, de la Volta dels Tamborets, la Volta d'en Colomines i les Penedides.

Recentment, des del districte, s'ha dut a terme una **identificació detallada dels passos coberts i alguns passatges**, que s'han classificat en **públics i privats**. S'estan plantejant diferents intervencions per millorar aquests passos coberts i passatges.

Figura 7. Identificació dels passos coberts i passatges | Ajuntament de Barcelona

Prioritats climàtiques i ambicions ambientals

Barcelona és una ciutat costanera del mar Mediterrani limítrofa amb la serra de Collserola i els rius Besòs i Llobregat. Les condicions ambientals són les pròpies del clima mediterrani i estableixen els nostres principals reptes climàtics: onades de calor, nits caloroses, pluges torrencials, pèrdua de biodiversitat i sequera.

La ciutat està compromesa amb el benestar de la seva ciutadania. Per això, les noves propostes urbanes han d'apuntar cap a una **ciutat multifuncional, eficient i compacta** que millori la qualitat de vida dels seus ciutadans i ciutadanes. En conseqüència, els criteris de planejament buscaran **solucions sostenibles en els aspectes urbà, socioeconòmic i ambiental.**

Barcelona aspira a tornar els barris i els carrers als seus veïns i veïnes, creant **espais públics per compartir, socialitzar i gaudir** de la vida de barri.

Així, s'encoratja totes les persones participants a buscar solucions creatives que siguin sensibles amb la població, però també amb el clima i els recursos energètics.

En el marc d'un desenvolupament sostenible per a Barcelona i en el context de la Ciutat Vella, els punts més representatius on cal treballar són:

• Consolidar una **xarxa de carrers neta i segura**.
• Crear **espais de trobada** i encoratjar la interacció entre ciutadania i barris.
• **Reactivar el comerç** i el teixit econòmic locals.
• Cercar solucions d'integració d'**infraestructura verda.**
• Millorar l'**accessibilitat** de l'espai públic.
• Enriquir-se de la **diversitat cultural** dels barris.
• Pensar la ciutat amb **perspectiva de gènere**.
• Incentivar i promoure usos del carrer que consolidin un espai públic segur, amb **heterogeneïtat d'usos** que garanteixin a la població cobrir les necessitats a **15 minuts** caminant des de casa.
• Augmentar la resistència davant de fenòmens meteorològics extrems i oferir **refugis climàtics**.

Normativa urbanística específica i altres plans

Atesa la singularitat urbana del districte, Ciutat Vella disposa de múltiples ordenances i plans urbanístics com, per exemple, el **Pla de Barris** i el **Programa d'espais de proximitat i interiors (PEPI)**, que busca renovar espais desaprofitats a tots els barris de la ciutat per fer emergir el verd i beneficiar la salut dels veïns i veïnes a fi de reduir l'impacte de la calor en l'actual context de canvi climàtic.

La situació urbanística d'aquests àmbits s'hauria de replantejar amb l'objectiu de millorar la connexió amb els teixits circumdants, sense perdre'n el caràcter històric. Les zones existents s'han de redissenyar per alinear-se amb la visió de la ciutat, però també s'han d'adaptar a les tecnologies actuals i als usos existents. Per obtenir més informació urbanística específica sobre Barcelona, podeu consultar el **Portal d'Informació Urbanística BCN**

Requisits d'idioma

Les propostes s'han de presentar en català, castellà o anglès.